

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „**KOROŠKI SLOVENEK**“.
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Koroški Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Viktringerring 26

**List za politiko,
gospodarstvo in prosveto**

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 15 grošev.
Stane četrletno: 1 S 50 g; celoletno: 6 S — g
Za Jugoslavijo
četrletno: Din. 25.—; celoletno: Din. 100.—

Slovani.

V Čehoslovaški je pred dobrim tednom izšla iz peresa odličnega vojaškega strokovnjaka in časnikarja knjiga z naslovom „Tretje carstvo na pohodu“. V njej obravnava pisec odnose med Slovani in Nemci s posebnim ozirom na Hitlerjevo Nemčijo. Knjiga je vzbudila veliko pozornost, po ljubljanskem „Jutru“ kratko posnemamo njeno vsebino.

O Slovanih se mnogokrat trdi, da so malo bojevito, kmečko pleme. To naziranje širijo radi Nemci. Zgodovina Slovanov pa uči baš nasprotno. Češka zgodovina ni nič drugega nego niz odpranih bojev z Nemci. Pred Žižko in njegovimi husiti je nekoč trepetala vsa Nemčija in nemške vojske so se često že razpršile, brž ko so čule bojni krik Žižkovih bojevnikov. Poljska se je ves čas svojega obstoja bojevala z Nemci, Švedi, Turki in Tatarsi. Ruski narod je porazil v teku stoletij vse svoje nemške, švedske, tatarske in turške nasprotnike, zasedel pol Evrope in pol Azije ter si ustvaril narodno-enotno državo. Rusi niso kolonisti, marveč so prepojili vsako osvojeno zemljo s svojim življenjem. Saj vedo Nemci o borbah južnih Slovanov z orjaško osmansko silo, o borbah, ki so končno zrušile stoletno turško nadvlado?

Kljub vsemu temu je danes Slovanov v Evropi več ko 200 milijonov, dočim so nekdanji vodeči in vladajoči narodi že davno izgubili svoj visoki položaj. Kje je mogočno carstvo silnega Džingiskana, kje je ogromna država tatarske Zlate horde, kje so mogočni sultani, kje je nekdanja švedska sila? Vse te tvorbe so se razbile ob Slovanih, ki so s svojo žilavostjo in življenjsko silo dočakali konec tujega nasilja v vednem boju za svoj obstanek. Turška carevina je propadla kljub temu, da ji je zapadna Evropa umetno podaljševala življenje. Švedi ne sanjajo več o vzhodni obali Baltskega morja. Na Krimu in ob Volgi izumirajo nekoč mogočni Tatarsi. Avstro-Ogrska je razpadla. Nemški „Drang nach Osten“ je dobil v novih in obnovljenih slovanskih državah zapreke, ob katere se nemški nacionalizem brezuspešno zaganja.

Bilanca tega razvoja za Slovane ni neugodna. Pod Nemci so ostali le slovanski drobci, medtem ko je nemško ozemlje okrnjeno na vseh straneh. Milijoni Nemcev so prišli v sosednje slovanske in romanske države. To je končni uspeh silovitega nemškega napora v svetovni vojni, vodenega iz Berlina, ko se je organizirana sila Nemcev razmahnila in prodrla globoko v Italijo, v Francijo, na Poljsko, v Podonavje in na Balkan.

Iz Berlina zopet napovedujejo pohod na Ukrajino. Svetovna vojna jih ni izučila. Ubrati hočejo pot, ki sta jo hodila švedski kralj Karol XII. in Napoleon. Nemec je dober vojak, a slab politik. Slovani so miroljubnega značaja in nikdar v zgodovini niso osvajali tuje zemlje iz pohlepa po tujem bogastvu. Kadar pa je kdo segal po njihovi lastnini, so se znali vedno postaviti po robu in pri tem pokazali neverjetno žilavost in vztrajnost. Redko so se Slovani udinjali kot najemniki v tuje vojske, a zato niso bili nič manj hrabri, kadar je bilo treba braniti lastno posest v svoji vojski. Kar pa se tiče njihovega kmečkega, poljedelskega značaja, je dovolj znano, kako silno obrambno odporost imajo ravno kmečki, preprosti narodi. Oni so kamenje, ki ostane, ko odteče preko njih povodenj osvajačev.

Bodoča vojna bi se ne končala samo s pobjem in uničenjem 20 milijonov ljudi, kakor se je končala svetovna vojna. Šlo bi za izstradanje celih narodov. Česar bi ne pokončalo letalstvo, bi dovršile bolezni in lakota. Toda najstrašnejša pušča-

va bi nastala ravno tam, kjer je ljudstvo gosto naseljeno in je mnogo velikih mest. V vojni, ki bi se vodila proti ženam in otrokom, bi trpel največ narod, ki živi v velikih mestih, in narod, ki nima dovolj sredstev, da krije svoje napreprostejše potrebe.

To je eno, kar vojni prerokovalci tako radi pozabljajo. Drugo pa je to, da mora Nemčija vedeti, da svet noče vojne. Ako pa mu bo vsiljena, se bo morda iztekla drugače, nego si to predstavljajo nekateri nemški vojaški krogi. Kdor vidi svojo

Japonska narekuje mirovne pogoje

Kljub hrabri kitajski obrambi je Šangaj padel. V nekem skladišču kitajske četrti se je 150 vojakov smrtnega bataljona branilo do zadnjega. Kitajska vojska se je umaknila proti jugu, pri umiku je padlo desetisoč Kitajcev. S padcem Šangaja vojne še ni konec. A po poročilih nekega angleškega dnevnika že stavljajo Japonci Kitajcem mirovne pogoje, v katerih tirjajo neodvisno notranjo Mongolijo, prepustitev dela šangajske obale, pravico ribarjenja ob kitajski obali in v kitajskih vodah, izstop Kitajske iz Zveze narodov in opustitev vojaškega letalstva. — Težko verjetno je, da bi Kitajci kljub neuspehom dosedanje obrambe pristali na pogajanja.

Medtem se vrši v Japonski notranji preokret, ki naj v državi upostavi pravi fašistični režim. Čujejo se tudi glasovi, naj Japonska napove vojno sovjetom, ki so pravi njeni sovražniki. Istočasni Mussolinijev poziv na evropske države, da je treba boljše vize izriniti iz Evrope, bi dal slutiti, da prehaja svetovni fašizem v ofenzivo proti boljše vizmu. Slutnja bi opravičevala še dejstvo, da je Rusija po notranjih pokoljih ozredno oslABLJENA.

Mussolini tirja za Nemčijo kolonije. O priliki proslave 15letnice Mussolinijevega pohoda v Rim je imel duče velik zunanje-političen govor, v katerem je uvodno povdaril italijansko prijateljstvo z Nemčijo, zahteval revizijo mirovne pogodbe, za nemški narod prostora pod afriškim soncem in iztrebljenje boljše vizma iz Evrope. Le tako je po dučejevem mnenju mogoče ohraniti evropski mir. Po govoru je Mussolini pozval fašistične organizacije, naj „dvignejo zastave fašističnega stoletja“. — Govor je izzval navdušenje v Nemčiji, hladno kritiko v Angliji in dokaj razburjenja v Franciji.

V španskem vprašanju so zastopniki velesil, izvzemši Rusijo, pristali načelno na sporazum, da se odpravijo prostovoljci iz Španije v svoje države, obe bojujoči se španski stranki pa se priznata kot vojskujoči se državi. Sovjetski zastopnik je branil stališče, da je treba najprej odpoklicati dobrovoljce, nakar bi šele sledilo sovjetsko priznanje. Ker je volja za sporazum v španskem vprašanju očitna, bo Rusija najbrže popustila. — General Franco zbira svoje čete ob Madridu. V mestu samem vlada delno razpoloženje za mirno predajo, ki ni neverjetna.

Podkupljeni francoski fašisti. Vodja „ognjenih križev“, francoskih fašistov, se je skušal minul teden pred sodiščem oprati očitka, da je podkupljen. Kot priča je nastopil tudi bivši min. predsednik Tardieu, ki je izjavil, da je vodju fašistov redno izplačeval mesečno 60.000 frankov. S tem odkritjem je francoski fašizem precej prizadet,

bodočnost v vojni, tvega mnogo. Tako nas uči zgodovina in predvsem presenetljiva izkušnja svetovne vojne.

Tako češki pisatelj o Slovanih. V tej zvezi nam pride na misel nemški zunanji minister Bethmann-Hollweg, ki je ob izbruhu svetovne vojne izustil besedo: „Začenja se obračun Nemcev nad Slovani.“ Bližnja bodočnost pokaže, ali se bo z Hitlerjevo Nemčijo Bismarčkova protislovanska mržnja stopnjevala do svojega drugega izbruha. Iz mnogih dohodkov mednarodnega življenja bi se dalo to slutiti.

posebno ker pričakujejo še novih sličnih odkritij.

Stranka je v Nemčiji nad vse. Drž. gospodarski minister dr. Schacht se je minuli teden moral umakniti min. predsedniku Goeringu. Schacht je veljal za strokovnjaka, ki bo povoljno mojstril nemške gospodarske težkoče. Opiral se je predvsem na veliki kapital in težko industrijo. Bržkone je padel, ker je smatral Goeringovo gospodarsko štiriletko, ki naj bi zajamčila Nemčiji prehrano in surovine za slučaj kake vojne, za neizvedljivo. Na njegovo mesto pride učlanjen hitlerjanec. — Odstavljen je tudi dosedanji vodja društva za nemštvo v inozemstvu dr. Hans Steinacher. Uradno se navaja kot vzrok odstavitve pritisk neke zunanje države, v resnici pa gre za to, da se tudi to društvo povsem podredi hitlerjanski stranki in njenim ciljem.

Razočarani Alzačani in Posaarci. Doslej je narodni socializem svoje protiverske težnje skrival pred ljudstvom novopridobljenega ozemlja. Minule dni pa se je vršilo v alzaškem Freiburgu veliko hitlerjansko zborovanje pod vodstvom proslulega Rosenberga. Govorniki niso štedili z napadi na krščanstvo. Napadali so tudi freiburškega nadškofa. Vtis pri nemških katoličanih ni bil najboljši, celo Nemci v Franciji so v svojem tisku dali duška ogorčenju nad novim nemškim brezboštvom. Verjetno je, da bodo s tem kulturni stiki z maternim narodom prizadeti.

Čehoslovaška odgovarja na nemške izpade. Kot smo že poročali, je morala nedavno češka policija nastopiti v Teplicah proti nemškim demonstrantom. Sledili so ostru izpadi nemškega tiska proti Čehoslovaški. Nanje je sedaj odgovoril min. predsednik Hodža, ki je v nekem govoru na Slovaškem navedel: „Naša vlada izvaja pravično politiko napram manjšinam, ki se bo še izpopolnila. Toda odločno odklanjamo tuje vmešavanje v to vprašanje. Ta odpor bo tem močnejši, čim bolj bo ves svet prepričan o pravičnosti naše politike. Mi vztrajno sodelujemo za mir...“

Jugoslovanski škofje h konkordatu. V Zagrebu je bila nedavno konferenca jugoslovanskih škofov. V uradnem poročilu so škofje ugotovili, da bo katoliška Cerkev v vsakem primeru znala braniti pravice 6 milijonov katoličanov v Jugoslaviji in da ni potrebno odgovarjati na neiskrenost 19-letnega zatrevanja enakopravnosti katoliške Cerkve v kraljevini. Škofje so se izjavili, da se strinjajo s španskimi škofi glede presojanja dogodkov v Španiji. Nadalje izrekajo svoje simpatije nemškim katoličanom z željo, da bi tudi nemški narod doživel mir Kristusov v kraljestvu Kristusovem. Končno ugotavljajo, da z zametavanjem Kristusovih naukov rastejo krivice in nasilja, ki jih ni mogoče odstraniti s krvavimi revolucijami in ne z novimi poganstvi, ampak samo s povratkom h Kristusovi veri.

Kulturna pogodba med Avstrijo in Poljsko. Minuli teden je bival v Varšavi drž. tajnik Schmidt. Podpisal je kulturno pogodbo s Poljsko. V pogodbi je predviden med drugim lektorat za poljščino na dunajski univerzi (lektorat za nemščino na varšavski univerzi že obstoja), enakopravnost dijakov obeh držav, ureditev šolskih knjig v prilog drugi državi, varstvo spomenikov, izmenjava umetnostnih razstav, koncertov, iger, radio-prenosov, kulturnih filmov, ožji stiki med znanstvenimi zavodi, knjižnicami in arhivi obeh držav. — Potom te pogodbe naj se obe državi medsebojno približata in oba naroda pobližje spoznata.

Ostala politika. Novo belgijsko vlado bo sestavil dosednji finančni minister de Man. — V Monakovem je umrl vodja Zeppelinovih podjetij grof Ferdinand Zeppelin. — Pariško svetovno razstavo bodo vigredi prihodnjega leta vnovič otvorili. — 40delovni teden je uvedla italijanska vlada. — Švicarske „Basler Nachrichten“ poročajo v posebnem članku, da je bil znani ameriški predsednik Vilson na nekem banketu zastrupljen po agentih neke tuje države. — Angleški listi trdijo, da obstoja trozveza Italija—Nemčija—Janponska in navajajo v dokaz premeščanje japonskih diplomatov v Evropi. — V spomin na proboj soške fronte pri Kobaridu in Bovcu so se vršile svečanosti tudi v Nemčiji. V teh bojih je padlo okoli 20.000 slovenskih fantov in mož. — Vodja nemške mladine Baldur von Schirach bo baje koncem novembra obiskal Sokole v Beogradu. — Bolgarska kraljeva dvojica je obiskala Rim in bila gost italijanske kraljevske družine. — Konjsko podkev so pribili neznanji šaljivci na vrata londonskega salona, kjer zaseda odbor za nevmešavanje. — Rumunski min. predsednik Tatarescu se je mudil v Ankari. — Rajhovski uradniki ne smejo po razsodbi badenskega sodišča kupovati krav od židov. — V znak protesta proti nastopu policije v Toplicah so Henleinovi poslanci zapustili praški parlament. — Prosvetni minister dr. Pernter se je koncem minulega tedna mudil v Pragi. — Arabci v francoskem Maroku se pridružujejo panarabskemu gibanju pod vodstvom Italije. Francoske kolonijalne oblasti so uvedle stroge ukrepe proti temu gibanju. — Mussolini baje pristaja na misel, da bi se v srednji Evropi ustvarila skupina nevtralnih držav, ki bi stala izven političnega trenja med Italijo in Nemčijo na eni in Francijo ter Anglijo na drugi strani. — Na Portugalskem so se vršile občinske volitve, pri katerih je stranka min. predsednika Salazarja dobila 4 petine vseh razpoložljivih mest. — Predsednik madžarske vlade Daranyi bo sredi novembra odpotoval v Nemčijo.

PODLISTEK

Juš Kozak:

Beli mecesen.

(23. nadaljevanje.)

„Kaaaj si rekel?“ je hropel Balant.

„Nič nisem dejal.“

Martin je zapustil krčmo. Stari je globoko vzdihnil, ko sta ostala sama.

„Zapri, zakleni! Postavi mizo pred vrata! Ti ne veš, kaj se godi. Zlodej je z njo. Revež, Ana je moj angel. Kako me brani. Zdaj spi, tam zgoraj, le tiho, tiho.“ Sline so mu kapale iz ust, ko je komaj slično govoril: „Pride, pride in se postavi tja sredi. Sleče se, do golega se sleče in pleše pred mano, grešna žival. Do tal se vije — k meni sili, po denarju grabi. Hudič je z njo, zmeraj je hudič. Potem se prikaže Ana, bela Ana, ta čista kot devica Marija, in spet je svetlo. Nič več ne hodim gori, da je ne zbudim. Naj spi revica!“

Revež je legel na klop in poizkušal zaspiti. Težko se je boril s spancem v zatohli izbi. Dušilo ga je. Pri mizi je hreščal Balant. Revež se je ozrl vanj.

„S tira je šlo. Bog ve, kam prileti? Ko bi vedel za tiste rože!“

Zdelo se mu je, da je že dolgo spal, ko ga je nenadoma prebudil tresk palice.

„Boš šla, boš šla!“ je rjulo v kotu. Oni je divje upiral oči. „Svinja, svinja, obleci se, obleci. Pri meni ne boš plesala naga!“

Zakaj?

V dneh letošnjih plebiscitnih proslav so v Beljaku in okolici razdeljevali letake, izdane od beljaškega okrožja koroškega Heimatbunda. Podajamo v naslednjem njihovo vsebino:

„Zakaj priredi koroški Heimatbund dne 8., 9. in 10. oktobra pobiranje obmejnega prispevka? 17 let je minulo po zmagovitem izidu našega glasovanja. Naravno je, da praznuje Koroška vsako leto 10. oktobra s prazničnim veseljem svojo zmago in povečuje domovinsko ljubezen, ki je v težkem času ohranila nemško mejo. Kako je v resnici danes okoli te meje, naj pozorijo nekatere številke, da vsak vidi, da je čas proslav minul.“

Pri glasovanju je bilo razmerje glasov okroglo 60 proti 40. Danes odgovarja temu na domovinski strani: potreba denarja, 1 hiša domovine (Dobrlaves), 1 gospodinjstva šola, domovinsko gibanje v kroških, prostovoljno delo Heimatbunda in njegovih sodelavcev. Na slovenski strani pa: 43 posojilnic, ki razpolagajo s kapitalom 3 milijonov šilingov, 14 društvenih domov in prostorov, 2 gospodinjstvi šoli v dalekosežnih ugodnostmi, podporni fond za visokošolce, 40 izobraževalnih društev, Slovenska prosvetna zveza, dvonadstropna palača v Celovcu, zasebni tečaj, poseben list. V istem času, ko je imel Heimatbund 20 prireditev, so jih imeli Slovenci 71.

Ne mine teden, da ne bi jugoslovansko časopisje priobčilo članka o „zatiranju“ koroških Slovencev; stalno zahtevajo ponovno rešitev koroškega vprašanja. Spretno izrabljajo narodoslavlje in narodoznanstvo v propagandne namene. A ne samo nekdanjega glasovanjskega ozemlja, marveč vso Koroško nazivajo po Slovanih naseljeno ozemlje. Smotno se dela na to, da se razveljavi izid glasovanja v letu 1920. Nikdar z narodnoslovenske strani niso priznali glasovanjskega izida.

Korošci! Hočete, da vam iztrgajo zmago iz leta 1920, odkupljeno s krvjo vaših junaških bojevnikov? Hočete mirno zreti, kako vam začenja goriti streha nad glavo?

Ne! Domovina kliče v najbridkejši sili in trka na vaša srca. Pomagajte ji in dajte kor. Heimatbundu sredstva, da onemogoči, da bi prehajalo eno koroško posestvo za drugim v narodnoslovenske ali inozemske roke! Pomagajte mu, da zgradi gospodinjstvo šolo, pomagajte mu, da bo gradil društvene domove, pomagajte mu podpirati domovinske krožke, otroška zavetišča, tujski promet, pomagajte mu, da obvaruje naše glasovanjske bojevnike lakote! Nočemo praznovati proslav, zato ni čas. Doprinesiti moramo žrtve in

Razbijal je s palico ob mizo, da je grmelo po vsej hiši. „Fej, fej!“ Tako se je zmedel, da ni več vedel, kje ima blagoslovljeno vodo. Z žganjem je škropil proti nevidni prikazni. Z drugo roko pa je tiščal vratca v zidu.

Počasi se je umiril. Obsedel je z rokami uprt ob zid in čepel tako do jutra. Šele v jutranjem svitu se mu je duh umiril.

„Strašno pokoro mi je naložil bog. Z odprtimi očmi moram v greh gledati!“ je stokal. „Ti me odreši!“

Revežu je postalo tesno pri duši. Hitro se je poslovil. „Vrag vedi, kaj ji je storil, da se mu je pamet zmešala?“ je premišljal in stopal hitro, da bi našel Martina. Tega ni bilo več v bajti.

Spodaj pri leščevju je srečal mater. Starka je nosila debelo mašno knjigo v belem robcu.

„Martin!“ je vzkliknila, ko ga je zagledala.

„Bog daj, mati!“

„Jezus, kam pa greš?“

„Vas sem počakal. Kako, mati?“

„Vse gre navzkriž. — Tone se bo ženil. Gražarjevo vzame. Pridna je, ampak drugače, bog nas varuj. Brez božjih zapovedi. Oče se je branil, zdaj pa ne reče nič. S Smrekarjem je spet izgubil.“ Verno ga je pogledala od strani, kakor bi hotela nekaj zvedeti. Martin je molčal.

„Letos je bila Liza gori.“

„Je bila!“ je dejal Martin. „Gržina, tisti z lesom, se ženi tam. Jaz bom sekal pod Mokrico.“

Mati je globoko vzdihnila. Solzne oči so se upirale v cerkev, ki se je iz megle prikazala na hri-

dokazati, da živi duh koroških bojevnikov tudi v nas. Vzbudite se, Korošci! Heil Koroška!“

Letaku famozne vsebine nimamo ničesar dostaviti.

DOMAČE NOVICE

Tako govorijo Zilani!

Nedavno me je pot vodila v dolino pod sivim očakom Dobračem. Tja, kjer se vije Zila v srebrnih vijugah in se ob vznožju planin in gora razprostirajo vasice, diha joče čudno domačnost in iskrenost. Ustavim se na domu slovenskega župana g. Sch., krepko si seževa v roke in že sva sredi resnega pogovora. Med drugim se meniva tudi o našem šolstvu. Jasni, razsodni odgovori županovi, te mlade zilske korenine, me presenetijo in smatram za dolžnost, da jih stavim nam vsem za vzgled.

„Kako sodite, gospod župan, o sedANJI naši šoli?“

„SedANJI šolski sistem je pogrešen, ker prezira materni jezik otrok, našo govorico, in jim skuša na povsem nevzgojen način usiliti jezik, iz družine otrokom le malo poznan.“

„Kakšno šolo torej bi si želeli za našo mladino?“

„Hočemo šolo, v kateri se naša mladina nauči najprej maternega, potem državnega in, ker smo tik ob italijanski meji, vsaj osnov italijanskega jezika. Materni jezik v šoli je nujno potreben, da nadaljuje šola vzgojo otrok v družini in cerkvi. Samo z maternim jezikom je mogoče utrditi verske in npravne fundamente našega ljudstva. Državni jezik je potreben, ker živimo v ozkem gospodarskem in kulturnem sožitju z nemškim sosedom. Zato je njegov pouk v ljudski šoli istotako nujen, seve se ga naj mladina uči na podlagi materinščine. Za nas Zilane je končno tudi italijanščina gospodarska nujnost. Vidite, tam po vrhovih teče italijanska meja.“

„Ali čuti ljudstvo brez razlike narodne zavednosti potrebo šolske reforme?“

„Razsodni in pametni stariši so mojega mnenja! Saj gre pri zaželjeni reformi samo za napredek in procvit vsega ljudstva in dežele. Človek nikdar ne ve, kedaj rabi kak jezik. Če ga zna, mu lahko kruha da. Mi moramo biti napredni, moramo iti s svetom. „Fortschritt“ je trum!“

„Ali niso tudi nekateri, ki smatrajo sedanjo šolo za najboljšo?“

„So! In tod sem mnenja, da je nemški večinski narod dolžan, da potom govorjene in pisane besede pojasni našim tudi najnezavednejšim vrednoto maternega jezika, ki je temelj vse izobrazbe.“

bu. Zvon se je oglašal iz mogočnega stolpa. Nedejski mir je blažil zemljo in bolesti ljudi.

„Martin, če boš hotel, pridi, bo že kako.“

„Mati, tiste moje stvari mi spravite. Pošljen ponje.“

Starka je obstala. Jok jo je premagal. „Martin, tako sem te imela...“ Ni mogla več. Naslonila se je na njegovo roko in si obrisala solze z rokavom. „Vse sem izgubila, kar sem imela.“

„Mati, ne jokajte, drugače ne more biti.“

Pred cerkvijo sta si segla v roko. „Stopi noter, Martin, zaradi mene!“

Odkril se je in ostal za vrati. Tam spredaj je klečala mati. Srce se je čutilo olajšano, ko se je zateklo k Njemu, Nevidnemu: „Za živino, za polje je poskrbel. Hvala bogu, stradali ne bomo. Usmili se še nas, ki zdihujemo k Tebi. Daj ljudem mir in pokoj. Ohrani me pri življenju, če si ti zdi in če sem potrebna zanje. Vse sem voljna prenašati, da bi jim olajšala trpljenje. Tvoja volja je taka, naj se zgodi.“

Martin ni molil. Poleg matere je ugledal Lizo. Preden je minila maša, je zapustil cerkev in izginil po stezi.

Zaman se je ozirala mati za njim, ko je stala pred cerkvijo.

Dopoldne se je v mestu menil z delavci. Pet jih je najel. Nato se je napotil domov, kakor je dejal, pod Mokrico, kjer je spal pri pastirju. Na cesti se je srečal z bratom, ki je prihajal z nevesto od maše.

Grundsätzliches zur Minderheitenfrage

Folge 4.

Zur Lage der Slowenen in Kärnten

Die Veränderung des Sprachbildes einer Gemeinde, sei es durch Wanderung, sei es durch das Vordringen einer anderen Sprache, hat ihren Einfluß auf die Seelsorge. Auf den ersten Blick scheint die Sache einfach: der Pfarrer hat der Sprache der Gemeinde zu folgen! Die Aufnahme einer neuen Sprache in den Gottesdienst bedeutet für die bisherige Sprache einen Stoß nach rückwärts und für die neu eindringende Raingewinn. Wenn noch die Staatsgewalt auf Seiten der neuen Sprache steht, führt das sehr bald zu ihrer Alleinherrschaft. In Kärnten haben wir diese Erscheinung in Ebental, Grafenstein, Techelsberg u. a. Pfarren. Man glaubte bisweilen besser zu fahren, wenn die verschiedenen Sprachen auseinandergelegt und Nationalpfarren gebildet wurden, wie etwa Stadt Völkermarkt und St. Ruprecht bei Völkermarkt. Das kanonische Recht wünscht diese nationale Teilung des Volkes nicht. Und was dann, wenn ein Teil der Eltern den muttersprachlichen religiösen Unterricht nicht will? Ein Fall, der in Kärnten

gar nicht selten ist. Auch anderswo ist es so: Im Memelgebiete verlangten 1921 nur 28.4 Prozent der litauischen Bewohner einen litauischen Religionsunterricht. In Kärnten wird die Anzahl der Leute, die muttersprachlichen religiösen Unterricht haben wollen, viel größer sein. In Königsberg stieß ein evangelischer Pfarrer auf den Widerspruch der Eltern, als er masurischen Kindern masurischen Religionsunterricht erteilen wollte. Von den polnischen Katholiken Oberschlesiens wird berichtet, daß sie vielfach vom Rechte, muttersprachlichen Religionsunterricht zu verlangen, keinen Gebrauch machen. Die Bevölkerung ist eben im Glauben kalt geworden, und darum ist vielen Eltern die sprachliche Frage ganz gleichgültig, oder man fürchtet Schikanen und wirtschaftliche Nachteile. Manche Eltern wünschen, mit Rücksicht auf ein späteres besseres Fortkommen, ihre Kinder so rasch und vollkommen als möglich in die größere Sprachgemeinschaft einzuführen. Dieselben Gründe haben in Kärnten ganz dieselben Folgeer-

scheinungen. Grentrup erklärt dazu: „Die Vertreter der Kirche müssen den Grundsatz des muttersprachlichen Religionsunterrichtes auch dort aufrecht halten, wo es die Eltern nicht wollen, wenn dieses Nichtwollen auf Furcht oder Mutlosigkeit zurückgeht. Diesbezügliche Schwierigkeiten werden nur dort auftauchen, wo sich hinter die Elternschaft eine nationale gegnerische Agitation gestellt hat. Man wird das alles gerne der Kirche überlassen. Es ist im Lande auch der slowenische Klerus alles andere, als unduldsam. Und Grund zur Klage hätten die Slowenen mehr als die Deutschen. Schreiber dieser Zeilen besuchte die Volksschule in Völkermarkt Ende der 70er Jahre. Unter den Kindern waren sicher 50 Prozent Slowenen, und wir vernahmen nie eine slowenische Katechese, nie wurde uns ein slowenisches muttersprachliches Gebet gelehrt, nie wurden die Kinder im muttersprachlichen Beichten unterrichtet. Und das ist heute wiederum so.“

Die Kärntner Slowenen in Vergangenheit und Gegenwart

Die Zahlen sprechen

Volkszählungen in Kärnten haben ihre Schwierigkeiten, sie sind nicht so einfach wie man etwa in USA die Neger zählt — black men-withe men — denen man es am Gesichte ansieht, ob sie der weißen oder der schwarzen Rasse angehören. Man gehe einmal die Leute nach ihrer politischen Zugehörigkeit zählen. Bist ein Christlichsozialer, ein Nationalsozialist, ein Sozialdemokrat, ein Kommunist? Die Grenzen verschieben sich, in die Seele sieht man den Menschen nicht und vom Gesichte kann man ihnen ihre Gesinnung nicht lesen. Wer hätte geahnt, daß in Spanien sich eine so furchtbare Menge von Bolschewiken findet, aber auch eine so gewaltige Zahl von katholischen Helden? Hier ist die Zählung nicht mehr ein Sondern nach äußeren Zeichen, sondern ein Unterscheiden, das vielfach in die Seelen hineingreift, ein Scheiden, wo die Grenzen ineinander greifen. Das Zählen der Katholiken hat einen starken Rückhalt in der religiösen Bekenntnispflicht, eine nationale Bekenntnispflicht will man aber nicht gelten lassen. Es ist keine Sünde, wenn der Slowene sich unter Umständen für einen Deutschen ausgibt, sondern nur praktische Vorsicht, allerdings gepaart mit einer Portion Furchtsamkeit. Unter solchen Umständen weisen die Volkszählungen in Kärnten von Jahrzehnt zu Jahrzehnt unnatürliche Unterschiede auf, so daß es den Anschein erweckt, als ob das Zählungsergebnis schon im vorhinein bestimmt wäre. Der nichteingeweihte Leser wird der Meinung sein, daß es sich bei den Slowenen Kärntens um Nomaden oder wandernde Arbeiter handelt. Wahr ist hingegen, daß die Slowenen des Landes schon durch 13 Jahrhunderte den Boden bearbeiten und besitzen. Offenbar war der Gesichtspunkt zur Zählung ein solcher, daß man ein richtiges Bild nicht haben wollte. Zur oben angeführten Behauptung führen wir die Volkszählungen von 1910, 1923 und 1934 an, fügen aber noch eine private Zählung aus dem Jahre 1910 hinzu. Die Anerkennung der privaten Zählung steht dem Leser frei, sie findet aber ihre Stütze in Volkszählungsergebnissen früherer Jahrzehnte.

Gemeinde	Slowenen				Deutsche			
	privat 1910	1910	amtlich 1923	1934	privat 1910	1910	amtlich 1923	1934
Egg	1271	1160	979	607	50	161	340	772
Görtschach	586	539	341	23	15	62	262	556
St. Stefan	1826	1713	200	73	25	138	1431	1533
Vorderberg	548	530	121	30	5	18	384	514
Emmersdorf	1938	980	64	87	45	1003	1856	1924
Feistritz i. G.	652	547	50	127	—	105	562	501
Hohenturn	1095	1034	368	289	23	84	758	741
Arnoldstein	3512	1552	925	346	378	2338	3123	4340
Finkenstein	3812	2055	1378	1381	17	1774	2649	2841
Ledenitzen	905	1132	1082	345	13	37	95	916
Wernberg	2072	1672	501	355	254	645	1586	1860
Lind ob Velden	886	418	418	212	53	521	504	874
Velden	617	155	54	23	218	680	1208	1320
Köstenberg	938	634	465	96	25	329	533	917
Augsdorf	1290	1221	750	884	16	85	516	663
Maria Gail	1558	677	599	184	27	908	995	1528
Rosegg	587	433	190	78	19	173	460	583
St. Jakob i. R.	3523	3176	1447	1531	13	360	2120	2452
Feistritz i. R.	1573	893	1078	431	35	715	555	1330
Weizeldorf	880	794	310	515	15	101	558	358
Windisch-Bleiberg	516	749	593	272	—	27	45	381
Unterferlach	1569	789	310	284	5	785	669	660
Zell	1027	1014	959	950	—	13	10	75
Ferlach	4491	1111	1402	1064	230	3610	4180	3715
St. Margarethen i. R.	1152	1065	729	488	—	87	306	564
Maria Rain	1031	317	1034	63	13	732	841	912
Köttmannsdorf	2429	828	539	321	13	614	823	1117
Ludmannsdorf	755	725	763	608	—	30	9	248
Schiefling a. See	1260	1198	689	536	11	73	580	954
Keutschach	1166	1181	466	498	—	85	646	705
Maria Wörth	605	264	121	141	25	366	573	678
Viktring	1320	237	145	47	211	1294	1347	1677
Ebental	1239	654	280	79	50	635	989	1458
Grafenstein	1795	918	107	55	45	922	1733	1666
St. Martin am Techelsberg	1361	530	82	26	43	874	1244	1559
Mieger	969	932	461	30	—	37	441	929
Radsberg	709	498	288	232	2	213	355	391
St. Thomas	1372	280	84	76	94	1186	1267	1143
Poggersdorf	1443	859	298	48	16	600	1064	1405
Gallizien	1050	1029	549	204	—	21	424	902
Rückersdorf	1777	1687	805	724	8	98	898	1077
St. Kanzian	1185	1019	844	238	—	166	384	1109
Eisenkappel	1053	303	313	301	79	847	772	962
Eberndorf	2746	2196	884	536	49	599	1876	2583
Vellach	2756	2676	1935	1995	5	85	345	549
Sittersdorf	1515	1360	1131	518	5	170	373	1092
Globasnitz	1278	1264	709	1070	7	21	490	238
Feistritz	1847	1841	1296	1364	12	18	474	543

Gemeinde	Slowenen				Deutsche			
	privat		amtlich		privat		amtlich	
	1910	1910	1923	1934	1910	1910	1923	1934
Bleiburg	788	124	146	145	243	927	839	811
Moos	1483	1451	979	1006	—	32	380	478
Loibach	1732	1607	582	449	28	153	567	747
Schwabegg	445	440	381	270	—	5	54	203
Leifling	1928	1783	767	379	15	130	151	627
Ruden	1500	1330	441	246	34	204	180	1301
St. Peter	1126	1063	653	243	—	63	546	1066
Griffen	3064	2344	131	406	121	841	2118	2783
Haimburg	1458	1158	515	246	14	344	116	1354
Waisenberg	2831	1861	550	175	13	1003	2226	2766
Tainach	583	449	90	64	13	147	452	506

Ohne Kenntnis der lokalen Verhältnisse ist das Verstehen der vorliegenden Zahlen kaum möglich. Stirbt hier ein Volksstamm aus? Ist er so degeneriert, daß kein Nachwuchs mehr vorhanden ist? Auch dies ist von Leuten, welche Kärnten nicht kennen, schon behauptet worden. Andere meinen wieder, es sei eben eine höhere Kultur gegen Süden vorgedrungen und hat die kulturell schwächere slowenische Bevölkerung aufgesogen. Die Slowenen in Kärnten sind nicht ausgestorben, es ist auch mit der vermeintlichen Germanisierung derselben keine höhere Kultur und kein höherer Wohlstand in dieses Gebiet gekommen. Wenn man nach selbstverständlichen, objektiven Merkmalen zählt, wie Abstammung, Kenntnis und Gebrauch der Sprache, Verwendung dieser Sprache in Familie und Kirche, so leben in Kärnten noch so ziemlich alle Slowenen, die die private slowenische Zählung im Jahre 1910 ergeben hat. Die offiziellen Volkszählungen standen leider seit jeher unter schwerem Drucke der politischen und wirtschaftlichen Verhältnisse des Landes. Der aufmerksame Leser wird merken, daß die Zahlen der letzten Spalte eine Umkehrung der Zahlen der ersten Spalte zeigen, ob sich dahinter eine bestimmte Absicht verbirgt, bleibt dahingestellt. Dabei muß aber festgehalten werden, daß die Bevölkerungsziffer der Gemeinden eine nahezu konstante geblieben ist.

Zur Charakterisierung der Zählung im Jahre 1934 führen wir die amtlichen Weisungen ohne Kommentar an. „Die sprachliche Zugehörigkeit wird laut Punkt 13 der dem Wohnungsbogen beigefügten amtlichen Belehrung durch die Sprache bestimmt, deren Kulturkreis sich der Befragte zugehörig fühlt. Die sprachliche Zugehörigkeit wird also ausschließlich durch das Gefühl des Befragten, keineswegs aber durch irgend welche objektiven Merkmale als Abstammung, Muttersprache, größere oder geringere Geläufigkeit in der Anwendung einer Sprache, die übliche Umgangssprache, Bildungsgang und dgl. bestimmt. Die Ausfüllung der Spalte 14 des Wohnungsbogens ‚Sprachliche Zugehörigkeit‘ ist demnach einzig und allein nach der freien, vollkommen unbeeinflussten Angabe des Befragten oder seines nach dem Gesetze hiezu berufenen Vertreters auszufüllen. Jede wie immer geartete Beeinflussung oder der Versuch, den Befragten zur Angabe der sprachlichen Zugehörigkeit in einem anderen, als von ihm selbst gewünschten Sinne zu bewegen, beinhaltet den Tatbestand einer Verwaltungsübertretung...“

Man war schon vor der Aufrichtung des ständisch geordneten Staates mit der Politik so weit gekommen, öffentliche Wahlen und ein öffentliches Parteibekennen als Unsinn anzusehen, mit der Volkszählung blieb man beim Alten. Der Staatsbürger mußte bekennen und damit alle Nachteile in Kauf nehmen, welche nationaler Gegensatz und Widerspruch zur Folge haben, insbesondere dort, wo der wirtschaftlich schwache und abhängige Mensch gegen den stärkeren bekennen muß. Wenn also nach der Volkszählung aus dem Jahre 1934 in Kärnten an Wohnbevölkerung 405.129 Personen gezählt wurden und davon nur rund 25.000 Slowenen sein sollten, so kann man das nicht als ernste Volkszählung hinnehmen. Man zähle doch einmal die rund 373.000 Katholiken nach ihrem praktischen katholischen Bekennen.

Werden es 20% sein? Man zähle die Deutschen nach ihrer radikal nationalen Gesinnung. Man wird hiebei auf so und so viel Nationalsozialisten kommen, aber sich vernünftigerweise doch sagen müssen, daß auch die anderen deutsch sind und bei objektiver Behandlung von Seiten des Staates auf eine deutsche Ausbildung ihrer Kinder Anrecht haben.

Es ist ja richtig, daß in Kärnten in den letzten fünfzig Jahren der slowenische Volksteil ziffernmäßig abbröckelte. Diese Erscheinung wird fast überall dort sichtbar, wo das slowenische Volk keine eigenen Priester mehr hat und Pfarren mit deutschen Seelsorgern besetzt werden müssen. Wenn kein genügender slowenischer Priesternachwuchs vorhanden ist, so ist dafür die Begründung im allgemeinen kulturellen Verfall zu suchen. Die alte religiöse Gesinnung verfällt, das Volk verarmt und kann auch die Lasten des Studiums seiner Söhne nicht mehr tragen. Die Zeitverhältnisse haben sich gerade auf den Bauernstand schwer ausgewirkt. Es wird auch auf der deutschen Seite so sein, daß die Mittel zum Studium der Kinder nur mehr von Gehaltsempfängern aufgebracht werden können. Wenn nicht das fb. Knabenseminar das Studieren verbilligen würde, wir hätten bald überhaupt keinen Priester mehr. Das Bauernvolk ist arm geworden, wie es noch nie so arm gewesen ist.

Der südöstliche Landesteil war vor 50 Jahren geschlossen slowenisch. Der Slowene ist nicht durch eine Kolonisation ins Land gekommen. Er sitzt hier seit der Völkerwanderung. Wohl aber hat das dauernde Ausbleiben des slowenischen Intelligenznachwuchses zur Folge, daß die Vertreter der Intelligenz fast durchaus deutscher Nationalität sind. Es ist naheliegend, daß sich diese deutsche Intelligenz hier nicht ganz heimisch fühlt und mit der slowenischen Volksmasse in einen gewissen Gegensatz gerät. Daß diese deutsche Intelligenz, wo es sein kann, die deutsche Sprache betont und das Slowenische ablehnt, ist natürlich. In den slowenischen Zentren steht dem Einflusse des deutschen Beamten der slowenische Pfarrer unbeugsam gegenüber. Hier hat sich das slowenische Volkstum trotz aller gegnerischen Maßnahmen gehalten. Der deutsche Seelsorger versteht das nicht und glaubt mit der deutschen Predigt und mit der deutschen Katechese seine Seelsorgepflicht voll erfüllt zu haben.

In den verflossenen fünf Jahrzehnten haben sich volkszählungsmäßig eine Reihe von Pfarren um Klagenfurt fast verdeutscht: Maria Saal, Tultschnig, Otmanach, Timenitz, St. Filippen, Krumpendorf, Viktring. Viel weiter ist die Germanisation nicht gekommen. Sie ist aber leider überall dort im Zuge, wo deutsche Seelsorger wirken. Man hat dieses Entfremden der Jugend immer äußerst unangenehm empfunden, doch war man sich über die Bedeutung derselben, über die Folgen der Entfremdung, insbesondere in religiöser Beziehung, gar nicht klar.

Der nationale Leidensweg der Kärntner Slowenen seit zwei Menschenaltern

Der liberale Geist, der in Kärnten seit je eine unerschütterliche Stellung innehatte, war gegenüber den Slowenen nicht freundlich eingestellt. Dieser Liberalismus war und ist in Kärnten deutsch. Die deutschfreisinnige Lehrerschaft war bei den verschiedenen Wahlen eine

treue Stütze der oplitischen Partei. Da die Slowenen seit je als katholische Partei auftraten, mußte man alle Mittel anwenden, um sie niederzuhalten. Der nächste Weg war, sie zu entnationalisieren. So gab man sich nach außen den Anschein nationaler Verdienste und zugleich bahnte man den Weg für die freisinnige politische Partei.

Im Staatsgrundgesetze war allen österreichischen Stämmen die nationale Gleichberechtigung garantiert. Allein das Recht ist eine eigene Sache, wenn man nicht die Macht hat, es sich zu nehmen. Diese Macht hatten die Slowenen in Kärnten nie. Dafür sorgte die Wahlgeometrie in eigener Weise. Man hat es immer verstanden, die Wahlkreise so zu konstruieren, daß mit dem klerikalen Völkermarkt das liberale Feldkirchen zusammengekoppelt wurde, und die Slowenen nur ausnahmsweise zu einem Reichratsmandate kamen, obschon sie damals ein volles Drittel der Bevölkerung von Kärnten bildeten.

Die nationale Lage der Slowenen, insbesondere die unhaltbaren Zustände einer volksfremden Schule sind ersichtlich aus den verschiedenen Beschwerden und Petitionen welche an die berufenen Stellen geleitet wurden.

1. Im Jahre 1874 wurde vom Vereine Trdnjava (Festung) der damaligen zentralen polit. Organisation eine Petition an das Ministerium für Kultus und Unterricht gerichtet, in welcher um Einführung der slowenischen Sprache als Unterrichtssprache in den Volksschulen gebeten wurde. Das Ministerium war natürlich nicht die richtige Adresse, denn das Volksschulwesen war und ist Landessache.

2. Derselbe politische Verein wandte sich dann mit 4 Einzelpetitionen am 15. September 1874 an den Kärntner Landtag. Die Petitionen wurden in der Sitzung vom 13. Oktober behandelt und abschlägig erledigt.

3. Vier Jahre später wurde von 97 slowenischen Katecheten, also so ziemlich allen, eine Eingabe an den k. k. Landesschulrat von Kärnten gerichtet. Diese Eingabe bat, man möge dem slowenischen Unterrichte so viel Raum geben, daß die slowenischen Kinder ihren Katechismus lesen und brauchen können. Das Petikum war also offenbar in Grenzen äußerster Bescheidenheit gehalten, in den Grenzen der Selbstverständlichkeit. Die Petition wurde vom k. k. liberalen Landesschulrate am 3. Jänner 1879 abschlägig beschieden.

Darauf rekurierte der deutsche Fürstbischof Dr. Wiery an das k. k. Ministerium für Kultus und Unterricht am 28. Jänner 1879. Auch der deutsche Diözesanbischof wurde von diesen kaiserlichen Behörden abgewiesen. Das waren die kaiserlichen Totengräber des alten Österreich. Der Diözesanbischof mußte bei seinen Visitationen immer wieder sehen, wie durch den deutschliberalen Betrieb der Volksschule in Kärnten der slowenische Volksteil geistig geschädigt werde. Es ist mehr als unangebracht, dem Kirchenfürsten mangelndes nationales Bewußtsein vorzuwerfen. Der Diözesanbischof konnte sich doch nicht zum gehorsamen Diener einer kirchenfeindlichen Partei herabwürdigen.

4. Die an den Landesschulrat gerichteten Petitionen waren formell nicht an die richtige Adresse geleitet. Der Landesschulrat schob die Entscheidung den Bezirksschulräten zu. So richteten denn die Katecheten von Keutschach, Pirk (Krumpendorf), Pörtschach, Schiefing, Techelsberg und Viktring im Jahre 1884 ein Ansuchen an den Bezirksschulrat Klagenfurt-Umgebung, um Berücksichtigung der slowenischen Muttersprache an den Volksschulen. Die Bitte wurde selbstverständlich abgewiesen.

Der Rekurs an den Landesschulrat wurde mit Erlaß vom 6. Jänner 1885 abgelehnt.

(Fortsetzung.)

Nemci morajo to storiti, če jim je napredek jugovzhodne Koroške iskreno pri srcu.“

Molčal sem. Toliče zavednosti ne bi bil pričakoval niti kje v Rožu ali Podjuni. Ker pa je vrli mož videl, da sem si med pogovorom delal nekatere beležke, me pozove, naj zapišem še to:

„Mi koroški Slovenci smo zvesti Avstriji. Mi ljubimo našo ožjo domovino. In moje ljudstvo je ponosno na svojo lepo dolino. Mi Slovenci smo dokazali zvestobo državi v svetovni vojni, ko so na frontah krvaveli tisoči naših mož in fantov. Zato tirjamo priznanje za našo zvestobo v mirnem času. Če bodo našo zvestobo vračevali z zvestobo, bodo v bližnji in daljni bodočnosti lahko računali vsi, ki vodijo državo in deželo, z nami vnovič. Mi hočemo biti vsi brez izjeme zvesti državljanji. A naša zvestoba do države je slejkoprej v rokah večinskega naroda. Večinski narod nam mora priznati naše pravice do dobre, resnično vzgojne šole: **Najboljša državna meja ni nikakor visoko gorovje, marveč ljudstvo, ki je sebi zvesto in je visoko kulturno.** Kaj pomagajo utrdbe in trdnjave na mejah, če pa se v šolah razdira poštenje in značajnost obmejnega ljudstva! — Ker sva že govorila o fronti, naj vam povem iz svojih vojnih doživljajev še tole: Dve leti sem bil na italijanski fronti vojaški cenzor. Pri tem sem imel priliko najti vpogled v izobrazbo našega ljudstva. Povem vam, pisma slovenskih vojakov so bila žalostna, ja, pretresljiv dokaz, kako nedostatna in krivična je koroški šola. „Otrok, ki zapusti ljudsko šolo, ni zmožen v življenju, da bi napisal en sam jezikovno pravilen stavek, v njem je nemščina skregana s slovenščino in oboje skupaj sliči jeziku, ki ga nihče ne govori in ne razume. — Družinski oče sem. Svojim otrokom ne morem in ne smem privoščiti, da ostanejo po osemletnem šolskem pouku domala analfabeti. In z menoj so istega mnenja vsi drugi stariši, ki ljubijo svoje otroke!“

— — Ljudstvo iz Roža in Podjune, poslušni: Tako govorijo Zilani!

Reifnitz—Ribnica. (Občina v konkurzu.) Nekaj nenavadnega se je zgodilo z našo — otoško — občino. Svoječasni občinski komisar nadučitelj Staudacher je odstavil stalno nastavljenega tajnika Göritzer-ja. Ta je občino tožil in tožbo dobil v vseh instancah. Občina bi sedaj morala plačati vse sodne stroške in še zaostalo tajniško plačo, vsega skupaj nekaj nad 10.000 šilingov. Da bi občini olajšal breme, je tajnik pristal na popust 1000 šilingov, ako ga spet sprejmejo v službo. Sedanji župan nadučitelj Velikogna, sorodnik tajnikove žene, ki živi ločena od moža, pa je poravnavo prepredil in občino pognal v konkurz. Davkoplačevalci so ogorčeni, krogi, zainteresirani na tujskem prometu, pa bodo najbolj čutili sramoto, da je naša občina v konkurzu. Bilo bi pač drugače, ako bi davkoplačevalci imeli več besede v občinskem odboru.

Vellach—Bela. (Boj s tihotapci.) Predzadnji pondeljek je bila naša dolinica pozorošče krvavega boja. Grofov gozdar Urbas je zasledil v takozvanem Potoku 3 oborožene fante, ki so skrivali orožje. Na poziv, naj se legitimirajo, fantje navedejo, da prihajajo iz Borovelj in nosijo orožje v Jugoslavijo. Gozdar zahteva nato, naj orožje takoj izročijo, nakar začne eden fantov streljati iz repetirke. Gozdar se takoj umakne in odda 6 strellov na tihotapce. Nato hiti v Železno Kaplo in poroča orožništvu o dogodku. Medtem prihiti h pd. Pristovniku v Kortah eden fantov z ranjenim kolonom in prosi domače, da pogledajo za njegovim tovarišem, ki leži zadet v trebuh v soteski. Pristovnikov hlapec odide na lice mesta in najde neznanega fanta že mrtvega. H Pristovniku došlega so pozneje aretirali in po njegovih podatkih doznali, da sta mrtva dva Norbet Ropratt iz Kranja ter nek Borovčič „Toni“ in da so skušali utihotapiti 11 pušk, eno pištolo, en revolver in precej municije iz boroveljskega orožnega skladišča v Jugoslavijo. Pri enem mrtvih fantov so našli tudi predmete, ki so pred dnevi prej z motornim kolegom in prikolicco vred posestniku Klauri neznanokam izginili. Aretirani se piše Jožef Beton in je istotako iz Kranja. Pride pred preki sod.

Gostilničarja so hoteli umoriti. V jutro po uršulinskem sejmu v Celovcu so našli gostilničarja Karla Schnablegger-ja težko ranjenega pred njegovim lokalom. Ranjenec je pripovedoval, da ga je napadel nek Dorffegger iz Malega Št. Pavla in ga obdelaval z nožem. Takoj obveščena orožnika sta odredila, da so težko ranjenega moža prepeljali v bolnico in ga operirali, zločinca pa so še isti dan izročili sodnji. Izpovedal je, da se je zmotil v osebi in je imel „Denkzettel“ namenjen drugemu.

Blasnikova „Velika Pratika“ za leto 1938 je izšla in se razpošilja za ceno Din 5.— za vsak komad. Naročila na tiskarno J. Blasnika nasl., Ljubljana, Breg 10-12. Dobi se tudi v trgovinah in v upravi našega lista. To je najbolj priljubljeni in najbolj razširjeni slovenski ljudski koledar že od nekaj. 69

Ferlach—Borovlje. Zadnjič se je poročalo o poverbah pri naši občini. Občinski odbor je bil nato glasom odloka dež. vlade razpuščen, vendar ne iz tega razloga. Dež. vlada je namreč že prej izjavila, da sestava obč. odbora ne odgovarja več današnjim razmeram. Za občinskega upravitelja je imenovan okrajni vodja domovinske fronte, g. dr. Novak in slišati je, da bo v kratkem sestavljen in imenovan novi obč. odbor. Množijo pa se še vedno slučajni, da pridejo na sled manipulacijam, ki jih je zakrivil prejšnji tajnik A. Werner. Imel je od strani župana tako zaupanje, da je vladal že sam, kot se mu je ljubilo. Poneveril je celo večjo svoto denarja, ki je bil namenjen za najrevnejše. Popolna ugotovitev sploh ne bo mogoča, ker segajo nerednosti že dve leti nazaj in manjkajo tudi tozadevne beležke in potrdila, ki jih je kratkomalo odstranil ali uničil. Čudno je le to, kako je mogoče, da je bivši župan skoraj pri vsaki seji hvalil, kako vzorno se sedaj gospodari, in celo to, da se imamo zahvaliti za vzorno vodstvo tudi obč. uradnikom!

Föderlach—Podravlje. (Razno.) Hiteti mora kmet, da vse spravi pod streho, predno zapade sneg in pritisne zima. Da bi je še dolgo ne bilo. Sončnih dni je bilo vse leto le malo. Dežja pa mnogokrat in veliko. — Tvrdba Franc Feichter v Vognjempolju je po akaciji zrušeni del mirodvornega zida zopet postavila in vhodni steber zravnala. — Podjetje Franc Mössler iz Beljaka je pa nanovo pokrilo oziroma deloma je prekrilo streho na podružni cerkvi v Podravljah. Mizarski mojster Anton Oraš je popravil nekaj drugih popravov nujno potrebnih predmetov pri podružnici kakor okna, stole, stopnice, ter je naredil tudi za varnost pri urnih utežajih v Skočidolu okoli njih poseben plot iz lat. Vsa dela skupaj so bila proračunana na 820 S. — Šefmanovo občestno kapelo je družina dala popraviti in nanovo slikati. Dela je izvršil slikar I. Florijančič iz Lipe nad Vrbo. — Misijonske sestre v gradu Vernberg so se odločile, da po možnosti iz lastne skromne moči ter iz zaprosenih javnostnih pripomočkov — en trgovec v Beljaku se je že zavezal na lastne stroške dati postaviti glavni oltar — preoblikujejo pred desetletji v konjski hlev spremenjeno bivšo grajsko cerkev zopet v božji hram. — Okoli 60 zidarjev iz beljaške okolice je odšlo čez zimo na delo v Nemčijo. Nekateri so se pa prej premislili in so raje ostali doma. — Letos smo tudi pri nas, kakor na mnogo drugih krajih, obhajali zahvalno nedeljo z obhodom z Rešnjem Telesom — le okoli cerkve in le z enim evangelijem — ter s pridigama o zahvalnosti, slovesno mašo in blagoslovom poljskih pridelkov. K srcu smo si tudi vzeli misli zahvalne pesmi: Setev in žetev — Kmet in Bog. Sledil je nato Tedeum.

Ferlach—Borovlje. (Razno.) Sadja je bilo letos v našem kraju toliko, da je zmanjkalo skoraj vsem posode za mošt. — Asfaltirana cesta, na katero so Borovljanci čakali že deset let, je gotova in prav čedno je videti, ko je tako popravljena. S posestniki, ki mejijo ob poti, se je dosegel skoraj povsod sporazum, da so dali popraviti in vrediti pred svojimi hišami, z enkratnim prispevkom se je izvršilo delo obenem s cesto. — G. Renko, kateremu je požar uničil velik del njegovega posestva, zida sedaj na svojo hišo drugo nadstropje, tako da bo dobil tudi naš trg zopet lepše lice. — Nekaj puškarjev se spravlja zopet v Nemčijo, vendar še ni nič gotovega, koliko jih bo dobilo dovoljenja. — Tatovi so puškarje že parkrat obiskali. Pred

poldrugim letom so odnesli pri Ovčarju na Doleh okoli 7 pušk, nato pri Justu tudi par pušk in municije, vendar se zlikovcem ni prišlo nikdar na sled. V skladišče puškarske zadruga je bilo vmlajeno že prej dvakrat, a v dnehi od 23. na 24. okt. po so napravili tatovi brez dvoma rekord. Tokrat so odnesli 16 lepih pušk, 2 pištoli, nekaj smodnika in municije in tudi tokrat bi izginili brez sledu, ako bi jih ne zasačil pri tihotapstvu lovec, kjer je prišlo do tragedije, o kateri poročamo na drugem mestu. Da romajo ukradene puške v Jugoslavijo, se je pač vedno sumnilo, toda da so tihotapci tako drzni, da pridejo preko Košute sami po nje, pač nikdo ne bi verjel. Upajmo, da bo sedaj vendar dalje časa pokoj.

† **Luka Potočnik.** Iz Varaždina je došla vest, da je tankaj umrl na službeni poti višji tajnik v finančnem ministrstvu, naš rojak g. Luka Potočnik. Rajni je rodom iz Pliberka, več let je služboval v Podgorici v Črni gori, nedavno pa se je s soprogo in sinom preselil v Beograd. Nahajal se je na službenem potovanju, ko ga je v Varaždinu srečala bela žena. Za njim žaluje družina, sorodniki in številni njegovi prijatelji. Naj uživa večni mir, zaostalim naše toplo sožalje!

Drobitz. Steyer-podjetje bo vigredi 1938 postavilo na trg motorno kolo za 400 S. Posestnikom baje ne bo treba posebnega izpita za vožnjo. — Koroški župnik Pavl Moser toži filmskega podjetnika in igralca Trenkerja, da je brez njegovega dovoljenja uporabljal njegov rokopis za film „Condottieri“. — Avstrijski Jungvolk je zgradil spet dve obmejni šoli. V listini, ki so jo ob otvoritvi vzdali, stoji zapisano: Avstrijski Jungvolk z graditvijo te šole dokazuje, da mu je delo za obmejno nemštvo resno pri srcu. — V okolici baškega jezera so se vršile sredi oktobra vaje frontne milice. — Prst si je odsekal 8letni Tomej Mikl iz Šmarjete pri Kotmari vesi. — V labotskem Št. Štefanu sta zgorela vsled neprevidnega očetovega ravnanja s steklenico bencina dva otroka. — V spodnjem delu Koroške so započeli pod vodstvom velikovškega okrajnega zdravnika akcijo za pridobivanje sladkega sadnega mošta. — V bližini Glinj so našli utopljenko Marijo Holzer. — Pri nekem posestniku na Dravi, občina Marija na Zili, so cigani ukradli precej perila. — Državnim in dež. nastavljenecem bo v času dopusta potovanje iz države vsled nazadovanja tujkega prometa le izjemno dovoljeno. — V Podlogu pri Labotu je umrl 36letni posestnik Janez Stimmnikar. — Težko poškodovan je bil pri sekanju lesa 46letni delavec Matija Betovnik iz Slovenjega Plajberka.

NAŠA PROSVETA

Jedro slovenske prosvete.

Na sestanku v B. je bilo. V nizu pestrega sporeda je nek govornik med drugim izustil besedo o „nemškem bratu“. Po govoru se razvije kaj živahen razgovor, mlada srca se vnemajo, iskre krešejo, dotlej da spregovori starosta svojo modrost: v ljubezni do svojega in v spoštovanju do naroda-soseda je prava pot!

„Nacionalizem in internacionalizem nista slovenska in ne slovenska modrost. Nismo rojeni ne za Herrenvolk nemškega Nietzscheja in ne za mednarodni proletarizem židovskega Marksa. Ne fašizem in ne komunizem ne prijata slovenskemu značaju in slovenski duši.“

„Našo veroizpoved je prvi izgovoril veliki ruski modroslovec Solovjev, ki učlenja svoj in naš narod v krščansko družino narodov z besedami: Kristjani smo! Krščanstvo rešuje narode, ker premaguje nacionalno sebičnost. Kar je nad narodi, še nina narodno. Tudi pri narodih se uresničuje Kristusova beseda: kdor hoče svoje življenje najti, naj ga zapusti. Narod, ki se izživlja v samoljubju, izgubi svojo pravo narodnost. Kdor postavi svoje narodno življenje na narodno Kristusovo delo, ga reši. Kdor premaga egoizem, se ne uničuje, marveč uresničuje največjo skrivnost vsega, torej tudi narodnega življenja.“

Tako Rus Solovjev in tako mi!

r.

„Narodno blago iz Roža.“ V izdaji zgodovinskega društva v Mariboru je obdelano v drugi knjigi narodno blago iz Roža, ki sta ga uredila znani koroški rojak dr. J. Šašel in ljubljanski vseučilišni profesor dr. F. Ramovš. Knjiga je pisana v pristnem narečju, kakoršnega govorijo v Slovenjem Plajberku in tudi v spodnjem Rožu. To je gotovo prvi večji in izredno posrečeni poskus, da se silno težko rožansko narečje podaja v pisani besedi. Iz navedenega dela izhaja velika sprožnost in obsežnost slovenske govorice. Z njim je nemška teorija o „windišarskem“ jeziku na Koroškem končno veljavno razveljavljena. Kako velika je moč slovenske govorice, dokazuje dejstvo, da slovenski človek celo tuje izposojenke prilagodi docela duhu in načinu ljudske slovnice. Delo je zanimivo tudi po svoji bogati vsebini, ki zgoščeno podaja vpogled v pestro narodno blago v Rožu. Zbrane so najbolj mične pripovedke, bajke, povesti, prerokovanja, smešnice, ugank, pregovori, nadalje šege in navade, opis vsakdanjega domačega življenja in ob koncu obsežen slovar rožanskega narečja. Za veliki trud in znanstveno obdelavo tovrstne narodne kulture smo obema znanstvenikom iskreno hvaležni. Želeli bi enako temejite obdelave tudi za Zilo, Podjuno in Gorjance. Knjigo toplo priporočamo vsem, ki se zanimajo za narodno blago in ljudsko kulturo koroških Slovencev. Ni izključeno, da bo v knjigi nakazani način pisave kočljivega koroškega narečja kedaj lahko dobro služil tudi neposredno naši narodni prosveti.

Sprejeli smo v oceno: „Koroško vprašanje“ iz peresa priv. doc. ljubljanskega vseučilišča dr. Frana Zwitter-ja. H knjigi bomo zavzeli stališče v eni prihodnjih števil. — „Dobrodob“, spisal Vitalis, opisuje doživljanje, življenje in trpljenje slovenskih vojakov na goriško-italijanski fronti. Po tej knjigi, izpričujoči slovensko junaštvo, bodo s pridom segali bivši vojaki, predvsem pa mladina. Dobi se v knjigarni Domovina, Celje, Kralja Petra cesta 45 in stane nevez. din 27, vez. din 38.

GOSPODARSKI VESTNIK

Klanje doma in paragrafi.

Znani so slučaj, da je bil kdo kaznovan zaradi nedovoljenega izvrševanja mesarske obrti, četudi je izučen mesar. V pravdoreku je bilo navedeno, da se je v teku treh mesecev udinjal raznim kmetom kot kmetijski delavec, klal njihovo živino in jo razsekaval. Obrtna oblast je kazni utemeljila, češ da je svoje službeno mesto stalno menjaval. Zvezni sodni dvor je nedavno tozadevni priziv razveljavil in razsodil: Res je, da velja po obrtnem redu izvrševanje del s potovanjem naokoli kot samostojno udejstvovanje obrtne pravice tudi v tem slučaju, če se kdo sklicuje na službeno razmerje, a svojo službo stalno menjava. Vendar je gotovo, da smejo kmetje v okvirju postranske obrti svojo živino klali in izsekavati. Tudi jim ni zabranjeno, da se pri tem delu poslužujejo tretje osebe. Če pa kdo kolje pri kmetu in je pri njem celo v službenem razmerju, potem obrtni zakon sploh ne pride v poštev, ker je kmetijska postranska obrt izrecno izvzeta iz obrtnega reda.

Z navedeno razsodbo zveznega sodnega dvora je jasno: Kmetje se pri domačem klanju lahko poslužujejo tretje osebe in je pri tem vseeno, če je ta oseba izučen mesar z obrtno pravico in če je izučen mesar v mesarski obrti ali ne. Niti kmet niti tretja oseba ne moreta biti kaznovana, ker je domače klanje postranska kmetijska obrt in kot taka izvzeta iz obrtnega reda ter kazenske določbe obrtnega reda ne pridejo v poštev.

(„Der Pionier.“)

Neobdavčeno pridobivanje domačega žganja. Navajamo najvažnejše podatke tozadevnih odredb. Kmet sme letno izdelati največ 56 litrov žganja in sicer za prvi dve domači osebi 30 litrov, za vsako nadaljno izvzemši mladino do 16 let, po 6,5 litra do najvišje količine 56 litrov. Žganje ne

sme vsebovati nad 50 procentov alkohola. Izdelovanje je dovoljeno samo z lastnimi ljudmi in samo iz lastnih pridelkov. Žganje se sme pridobivati samo od 1. novembra do konca februarja sledečega leta. Žganja kmet ne sme ne za denar in ne brezplačno oddajati osebam izven doma. Pridobivanje žganja je dovoljeno iz sadja z lastne ali najete zemlje. Dovoljenje za pridobivanje žganja iz zadnjega žita izstavlja dež. finančna oblast. Podrobnosti navajajo odredbe k načinu in času pridobivanja in nanje v tej zvezi samo opozarjamo. Istočasno pridobivanje obdavčenega in neobdavčenega žganja je prepovedano. Kdor se prostovoljno odreče neobdavčenju, uživa pri pridobivanju obdavčenega žganja posebne ugodnosti. Podrobnosti navedenih paragrafov izvejo interesenti pri občinskem uradu oz. pri pristojni stanovski organizaciji in kmetijski zbornici.

Pravočasno prijavite mošt! Od sadnega mošta se pobira vinski davek in sicer na hektoliter S 1.10, nadalje je treba plačati kontrolni prispevek, ki znaša pri že obdavčenem moštu 40 in pri neobdavčenem 24 g. Koder se mošt pridobiva, plačuje vinski davek pri množini nad 1 hl kupec, sicer pa izdelovalec sam. Ko je stiskanje mošta končano, prijavi vsak gospodar množino mošta davkarji. Davka prosta množina mošta se ravna po povprečnem letnem pridelku in po številu na posestvu zaposlenih oseb. Na osebo smejo priti na dan največ 3 litri.

Gnojenje sadnega drevja. Večina sadjarjev še noče uvideti, da je redno gnojenje sadnega drevja neobhodno potrebno. Predvsem moramo drevje še sedaj pred zimo okopati. V obsegu krone prekopljemo rušo okoli drevja in napravimo kolobar. V kolobar nagnjimo. V zimskem času še navozimo komposta ali cestnega blata, greznice ali gnojlišča. Vsemu temu s pridom primešamo fosfor na gnojila, t. j. superfosfat ali fosfatno žlindro in 40odstotno kalijevo sol. Na kvadraten meter prostora, ki ga drevo pod krono zavzema, je treba vzeti 3 do 4 dkg fosforne gnojila in 2 do 3 dkg 40odstotne kalijeve soli. Gnojila se pomešajo, potrosijo na fino in plitvo v kolobarju. Spomladi napeljemo okoli drevja še razredčeno gnojnico. Preudaren gospodar izdelava poseben gnojilni načrt 4 do 5 leten, po katerem gnoji sadovnike vsako leto. Velika škoda je, da se vprašanju rednega gnojenja sadnega drevja ne posveča pri nas potrebne pozornosti.

Kako shranjujemo zimsko jabolka. Nima vsak prostora ne kleti z omarami za sadje. Mnogi si pomagajo z zaboji, koder sadje pri nekateri skrbi dobro prezimi. Vlagati v zaboje sadja ne smemo takoj, marveč ko postane nekoliko vležano na malem kupu. Za zaboje izberemo zdravo, neranjeno in nevtisnjeno sadje in ga previdno vlagamo. Med vsako plast položimo časopisni papir, ki dobro služi kot razkuževalno sredstvo. Tiskarniška barva preprečuje namreč gnitje in ohrani sadje zdravo. Zaboj postavimo nato na suh prostor, med njimi pa pustimo nekoliko prostora, da zrak lahko kroži okoli njih. Tako spravljeno sadje se bo dolgo držalo, ne bo venelo. Glavni pogoj pa je, da je zdravo vloženo in ni v notranjosti gnilo, kar se po enem mescu že lahko ugotovi.

Da železje pri kmetijskem orodju ne zarjavi, je treba gospodarju paziti. Zarjaveli plugi, motike, lopate in ostalo orodje pričajo o nemarnem gospodarju. Vzamemo nekoliko masti in jo zvremo s smolo. S to zmesjo namažemo železne in jeklene dele, ki nam po tem ne bodo zarjavili. Seve ne bomo orodja v zimi izpostavljali mokroti, ki je vedno škodljiva.

Celovski trg minulega tedna: Krave 80—1.10, krave za klanje 50—65, prašiči 1.20—1.40 S za kg žive teže. Pšenica (100 kg) 40—41, rž 28—30, oves 26—27, ajda 25—27, koruza 25—26, sladko seno 7—7.50, kisle 4—4.50, slama 4—5 S. — Za 1 kg graha 80—1.10, isto leča, fižol 40—60, krompir 12, zelje 30—40, sirovo maslo 2.80—4.20, prekajena slanina 3.20—5.20, sirova 2.60—2.80, svinjska mast 2.80—3.00, jajca 17, kokoši 2.00—2.30, mehka drva 3—4, trda 4—5 S.

Inserirajte v Koroškem Slovencu!

ZANIMIVOSTI

Jekleni možje delajo reklamo. Pariški trgovci morajo biti iznajdljivi možje. Za reklamo so si umislili sedaj jeklene možje. Eden teh korakov pred najuglednejšim krojaškim salonom in razkazuje najmodernejšo obleko. Drug tak stoji pred elegantno restavracijo in poziva občinstvo k vstopu. Tretjega si je namislil nek trgovec z dežniki, da mu koraka z razprostrtim dežnikom pred trgovino. Kmalu se bodo jekleni nedvomno še bolj udomačili radovednežem v veselje, brezposelnim pa v novo nevoljo, da jim sledi stroj povsod za petami.

V zlati dolini. Idaho Springs je dolina ameriškega Kolorada, ki je zaslovela po svojem zlatega bogastvu. Vsak ameriški državljani sme svobodno vrtati za zlato rudo. Rudokopov je na stotine, delavci v njih so iz vseh delov sveta in zaslužijo dnevno do 5 dolarjev. Zlato se seve ne nahaja v kepah, ki bi jih samo pobirali, marveč v kamnitih sestavinah, ki izdajajo svojo zlato vsebino po temni zeleni barvi. Cele gore take zemlje izkopljejo in vozijo v posebne mline, ki prodajajo zdobljeno zlato zemljo državnim podjetjem, kjer šele po dolgem čistilnem procesu pridobivajo čisto zlato. Za kg zlata je treba na stotine ton zlate zemlje.

V Afriki prodira puščava in posipa rodovitno zemljo z ogromnimi plastmi peska. Angleži in Francozi si že leta sem belijo glave, kako zaustavijo prodiranje puščavskega peska v rodovitne dele svojih kolonij. Letno izgine po en kilometerški pas rodovite zemlje, ki jo puščavski pesek pregloda, da ostane samo skalovje. Doslej so si pomagali s pogozdovanjem, v zadnjem času gradijo velikanske naprave za namakanje izsušenih tal, a do danes niso mogli ukrotiti nenasitne puščave.

Nebotičniki iz stekla. V Ameriki se steklo vedno bolj udomačuje kot gradbeni material. Trenutno gradijo v New Yorku sedem hiš, ki bodo pravi velikani. Pri grajenju se poslužujejo izključno stekla. Zvečer in ponoči električno razsvetljena poslopja so uprav pravljico lepa. V najnovšem času se poslužujejo stekla tudi za graditve predorov. Za kratki predor podzemne železnice blizu postaje „Midtown“ so porabili nič manj ko 400.000 steklenih plošč v obliki pravokotnikov z 10 cm dolžine.

Urednikovi pomenki. L. M. Radikalen si in bi hotel zdraviti z žarečim železom, a notranje rane se ne izžigajo! — A. Š. Prvo bomo vsled zakasnitve porabili na drugem mestu, „saison“ ob Klopincu pa opisuješ preveč „engros“ in bi isto pisanje lahko veljalo o vseh letoviščih. — N. N. Naj zabeležimo na tem mestu, da na Radišah „Horuk čuš“ še ni izumrl. — Hani M. Z dopisom iz Dvora smo Vas torej prehiteli. — Zilan. Grafenauer bi k Vašemu pisanju veselo dejal: Bog Slovenca in Zilana ne zapusti! — Jože M. Tvoje načelo je nedvomno pravo, a s svojo nerodno, nepremišljeno taktiko ga postaviš na glavo in žanješ mnogo neuspeh — tudi po lastni krivdi. — Joško B. Kdor je prevzel odborniško mesto bodisi v društvu, občini ali kjerkoli drugod, a svoje dolžnosti zanemarija, na svojem mestu ni na mestu! — Jurij Š. Svetujemo takojšnjo remeduro. Skličite čimprej občni zbor! — Izpod Pece. V listu hočeš iskati nevesto? Neroda! — Martin. Hvala! Pa prav vedro obhajaj svoj imendan v sredo! — Neimenovan. Brez podpisa v koš! — Dopisnikom. Koncem leta razdelimo vsem sotrudnikom lepe književne nagrade v priznanje. Dotlej: živeli!

Srednje velika kmetija tik Velikovca se da v našem ali proda. Obrnite se ustmeno ali pismeno na Hranilnico in posojilnico v Velikovcu. 70

Za 5 S na mesec dobavlja 54

posnemalnike

Jos. PELZ, Wien XV., Mariahilferstr. 164
 Ceniki zastoj Zastopniki se iščejo